

Olcay Tekin Kırışoğlu

SANATTA EĞİTİM

Görmek, Öğrenmek, Yaratmak

Prof. Dr. Olcay Tekin KIRIŞOĞLU
SANATTA EĞİTİM Görmek, Öğrenmek, Yaratmak
ISBN 975-6802-49-9

©Pegem A Yayınları, 2005

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları
Pegem A Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.'ne aittir.

Anılan kuruluşun izni alınmadan
kitabın tümü ya da bölümleri mekanik,
elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt veya
başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz,
dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı
bandrolü ile satılmaktadır.
Okuyucularımızın bandrolü olmayan
kitaplar hakkında yayınevimize
bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları
satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: 1991
2. Baskı: Nisan 2002
3. Baskı: Temmuz 2005

Kapak Tasarımı
zulfin.eua

Yayın Yönetmeni
Gürsel Avcı

Baskı ve Cilt
Öncü Basımevi
(312) 384 31 20

Pegem A Yayıncılık □ Eğitim Danışmanlık Hizmetleri Tic. Ltd. Şti.
Adakale Sokak 4/B Yenışehir ANKARA
Tel: (312) 430 67 50-430 67 51-435 44 60
Belgegeçer: (312) 431 37 38
İnternet: www.pegema.com.tr
e-posta: pegema@pegema.com.tr

*Annemin ve Ağabeyimin
anısına,*

İ Ç İ N D E K İ L E R

ÖNSÖZ	vii
SANAT EĞİTİMİNDE NEREDEYİZ?	1
Sanat Eğitimi Sorunlarına Genel Bakış	1
Tanım Kapsam ve Kavram Olarak Sanat Eğitimi	1
Sanat Eğitimiyle İlgili Sorunlar	3
Sanat Eğitiminin Okul Programlarındaki Yeri	5
Sanat Eğitiminin Fiziksel Sorunları	7
Sanat Eğitiminin İlkesel Sorunları	9
Sanat Eğitiminde Yöntemsel Sorunlar	10
DÜNDEN BUGÜNE SANAT EĞİTİMİ	13
Batıda Sanat Eğitiminin Geçirdiği Aşamalar	14
Sanat Eğitimi Temellendirme	31
Ülkemizde Sanat Eğitiminin Dünü	34
İlk Yıllar	34
Cumhuriyet Dönemi	36
NİÇİN SANAT EĞİTİMİ?	45
Sanat Eğitimine Alan Dışından Yüklenen Amaçlar	46
Temelini Sanattan Alan Amaçlar	47
ÇOCUK RESMİ-ÇOCUK SANATI-ÇOCUĞUN SANATSAL GELİŞİMİ	53
Çocuk Resmine Ruhsal ve Gelişimsel Boyutta Yaklaşımlar	54
Çocuk Resmine Sanatsal ve Estetik Yönden Yaklaşımlar	57
Çocuk Resmi Kuramlarına Eleştirel Bakış	61

ÇOCUKLUKTAN GENÇLİĞE ÇİZGİDE GELİŞİM EVRELERİ	73
Çocuk Resimlerini Sistemleştirme.....	73
Gelişim Evrelerine Toplu Bakış.....	75
Duraksama Değil Gelişmenin Bir Başka Boyutu	92
SANATTA ÖĞRENME	99
Sanatsal Öğrenme	101
Sanatsal Öğrenmede Baskın İki Davranış	103
Sanatsal Öğrenmede İkinci Davranış.....	109
Her İki Öğrenme Biçiminde Öğretim Düzeni.....	111
SANAT EĞİTİMİNDE ÖĞRETİM ALANLARI	119
Sanat Eğitiminde Öğretim Alanları	121
Uygulamalı Alan.....	121
Sanat Yapıtı İnceleme: Eleştirel Alan.....	130
Sanat Tarihi Öğretimi: Kültürel Alan	136
Estetik Öğretimi	137
SANATTA ÖĞRETİM SÜREÇLERİ.....	141
Sanat Eğitimine Yöntemsel Yaklaşımlar	141
Çalışma Programları	145
Programda Amaç Saptama.....	145
Programda Yer Alacak Bilgi ve Deneyimler	147
Programlarda Çalışma Alanlarının ve Bu Alanlar İçinde Öğretilecek Konuların Düzenlenişi	148
Değişik Öğretim Durumlarına Göre Program Türleri	153
Etkili Bir Öğretim İçin Sınıf ve İşlik Düzeni	160
YARATICILIK.....	167
Yaratıcılık ve Sanat Eğitimi.....	168
Yaratıcılık İle İlgili Araştırmalar	169

Yaratıcı Davranışın Temeli Yaratıcı Us	173
Sanatsal Yaratma Süreci	174
Okulda Yaratıcılık.....	176
Yaratıcılığı Engellenen Etmenler.....	179
Yaratıcılık ve Zekâ.....	183
Yaratıcı Tipler	185
SANAT ÖĞRETİMİNDE KOPYANIN YERİ	191
Sanat Eğitimi Tarihi İçinde Kopyaya Yaklaşımlar	191
Çocuklarda Çizgisel Kaynaklara Yönelme ya da Kopya	193
Kopyanın Sanatın Öğretimindeki Yeri	195
Uygulamada Kopya	198
SANAT EĞİTİMİNDE DEĞERLENDİRME.....	203
Değerlendirmenin Boyutları	204
Not İle Değerlendirme ya da Derecelendirme	205
Değerlendirme.....	206
Sınamak (Test Etmek).....	210
Değerlendirmenin Biçimi: Nasıl Değerlendirelim?	212
SANATI KİM ÖĞRETECEK?.....	217
Günümüzde Sanat Öğretmeni Yetiştirme	218
Sanatçı-Öğretmen Kimdir?	219
Sanat Eğitimcisi Yetiştirme	223
İlkokul Öğretmeninin Sanatsal Eğitimi	225
Görsel Sanat Alanında Sanatçı-Öğretmen (Resim-İş Öğretmeni) Nasıl Yetiştirilmelidir?	227
SONSÖZ.....	237
KAYNAK DİZİNİ	247

ÖNSÖZ

Sanat Eğitimi ya da daha özel adıyla Resim-İş dersi okul programlarının en sorunlu alanlarından biridir. Önem sıralamasında hep sonlarda yer alır. Ders saatleri kısıtlı, çalışma yerleri yetersiz, amaçları belirsizdir. Çünkü sanat eğitimi temeli görsel sanatlara dayanan bir öğretim alanı olmaktan uzaktır. Dersin amaçlarını psikoloji, toplumbilim, eğitim bilim, terapi gibi birçok sanat dışındaki alan belirler. Sanat eğitimi uygulamalarıyla bu alanlara hizmet verir. Bol araç ve gereçle çalışmak çocuğu rahatlatır. Sanat yolu ile tam insan yetiştirilir. Somut düşünmede ve kavram elde etmede sanat bir araçtır. Yaratıcılık, sonuçta sanata yönelinmese de bu çalışma ortamında gelişir.

Böylece zaman içinde sanat eğitimi, herkes tarafından bilinen ama ne olduğu ya da ne olması gerektiği tam anlaşılamayan, hem kendisine pek çok önem ve amaç yüklenen, ama kendi amacından her gün biraz daha uzaklaşan, hem toplumca çok gereksinim duyduğumuz, ama o ölçüde de önemsemediğimiz bir ders durumuna gelir.

Sanat okullardaki bugünkü konumu ile bir disiplin alan olmaktan uzaktır. Zihin uğraşları-el uğraşları, ussal-usdışı, bilişsel-duyuşsal gibi karşıt kavramlar içinde sanat hep ikinciler içinde yer alır. Bu da sanatın zeka yerine duygu ve yetenekle, sanatsal öğrenmenin sezgi ve kendiliğindenlikle açıklanmasına neden olur. Sanat eğitimindeki bütün bu olumsuzluklara kuramsal boyutta çözümler aransa da uygulamaya yansımaya bu yaklaşımlar, var olan duruma çare oluşturmaz. Gerçekte bütün bu sorunların toplandığı nokta birdir; sanatın işlevleri, genel eğitimin işlevlerine yenik düşmüştür. Oysa insanda çok küçük yaşta beliren güç ve kapasiteler ancak o alana özgü eğitim ve öğretimle gelişebilmektedir. Bu bağlamda, sanat eğitimiyle ancak ve yalnız sanatın “değeri kendinden” amaçları gerçekleştirilebilir. Bu eğitimin yoksanması, bireylerin ve toplumların kültürel yaşamlarında ileride hiçbir şeyle tamamlanamayacak kayıplara neden olacaktır.

1960’lı yıllardan başlayarak sanat eğitimi, kuramsal ve kılışsal boyutlarda kendi amaçlarını gerçekleştirmek, programlarda hak ettiği yeri almak yolunda bir değişim süreci içine girmiştir.

Bu Değişimin İlkeleri:

1. Sanat Eğitimi temeli sanat olan bir disiplin alandır: Resim-iş dersinin de temel alanı görsel sanatlardır.

2. Okullarda öğretim alanlarını bilişsel-duyuşsal olarak ayırmak ve sanatı salt duyuşsal olarak sınırlamak dargörüştürlüktür. Sanat değerlerle düşünen ve üreten bir zekanın ürünüdür.

3. Sanat, bireye içinde yaşanan kültüre ve topluma yönelik değeri kendinden işlevleri yerine getirmek üzere okullarda hak ettiği yeri almalıdır.

4. Sanat öteki disiplin alanlar gibi iyi hazırlanmış öğretim programları, sürekliliği ve ardıllığı olan bir öğretim süreci, etkili öğreticilik ve yeterli güdüleme ortamı ile her öğrenciye öğretilir.

Demek ki, değişim, geniş kapsamlı, çok amaçlı sanat eğitimi görüşünden, amaçları sanatla sınırlı, temeli sanat olan bir düşünceye doğru olmaktadır. Bu değişim kesinlikle bir yöntem değişikliği değildir. Ancak, sanatın köktenci bir yaklaşımla kendi işlevlerine sahip çıkmasıdır.

Çağdaş Sanat Eğitimi, bütün olumsuzlukları okul düzeyinde yaşayan Resim-iş öğretmenleri için gerçekten bir rahatlama ve geniş bir soluk almadır. Ülkemizin kültürel düzeyi düşünüldüğünde ise, büyük bir gereksinimdir. Batıda Sanat Eğitiminde, gelişimin bir halkası olarak ortaya çıkan "sanatta eğitim" görüşüne ülkemizde bir başlangıç ve bir zorunluluk olarak yaklaşılması gerektiğine inanmaktayım.

Kitabın amacı, ne kişilere denenmiş kimi konularda bilgi vermek, ne değişik teknikler sunmak ve ne de yeni yöntemler önermektir. Sağduyulu ve deneyimli öğretmenlerin bütün güçlüklerle karşılık okullarında yarattıkları öğretim ortamı bu tür bilgilere gerek duymayacak kadar yetkindir. Ancak, burada sunulmak istenen, sanat eğitiminde yaşanan bu değişim sürecinden uygulayıcılar yararına bir kesittir. Görsel sanatlarda öğretime yöntembilimsel yaklaşım bu kesitin özel içeriğidir.

Kitapta yer alan bölümlerin herbiri ayrı bir kitap konusu olabilecek boyuttadır. Ancak, konuların birbiriyle ilişkileri düşünülerek, her bölüm bir bütünün parçaları olarak kitabın kapsamı içinde düşünülmüştür. Bu yaklaşımın yarattığı güçlüğü karşılık ve bu güçlükten kaynaklanan eksiklikleri göze alarak kitabı ilgililerin yararına sunmayı bir görev sayıyorum.

Kitabın üçüncü baskıya hazırlanmasında sabırla düzeltmeleri yapan değerli Türkçe Öğretmeni Süleyman Avcı'ya, fotoğraflarını kullanmama izin veren sevgili çocuklara ve öğrencilerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Olca Tekin KIRIŞOĞLU